

Asia: VN/5904/2019

Luonnos Suomen arktisen politiikan strategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kolttien kyläkokous, lausunto luonnoksesta Suomen arktisen politiikan strategiaksi 12.3.2021

Tausta

Lausuntopyyntö on käsitelty Nellim-Keväjärven ja Näätämön alueiden kolttaneuvostojen kokouksessa 3.3.2021. Kolttaneuvostojen huomiot luonnoksesta Suomen arktisen politiikan strategiaksi esitetään lausunnossa luonnoksen kappaleiden mukaisesti otsikoituna.

1. Kansainvälinen toimintaympäristö ja turvallisuuspoliittinen tilanne

Kohtaan 2. Suomen toiminnan tavoitteita: Vakaa ja turvallinen toimintaympäristö tulisi lisätä konkreetiaa siitä, kuinka taataan käytännön toimin turvallisuus harvaan asutuilla alueilla, jotta edellytykset luoda turvallisuutta yli valtion rajojen toteutuvat. Esimerkiksi helikopterien laskeutumisaikkoja tulee lisätä pohjoisen Lapin alueelle, jotta pelastushelikopterien laskeutumismahdollisuudet olisi turvattu ympäri vuoden. Tämä turvaisi myös rajan yli tulevien pelastushelikopterien laskeutumismahdollisuudet kaikkina vuodenaikoina. Syrjäseudulla ambulanssien vasteajat ovat pitkiä, joten on tärkeää, että laskeutumisaikkoja on riittävästi, jotta pelastushelikopteri saavuttaa hoitoa tarvitsevan mahdollisimman nopeasti.

Kohtaan 3. Suomi ja kansainvälisen arktisen yhteistyön rakenteet liittyen arktiseen yhteistyöhön tulee osallistaa myös saamelaiset alkuperäiskansana. Arktiseen parlamentaariseen yhteistyöhön tulee saada myös Saamelaiskäräjät ja Kolttien kyläkokous aktiivisesti mukaan toimintaan.

2. Painopistealue 1 Ilmastonmuutos, hillintä ja sopeutuminen

Harvaan asutuilla alueilla on tärkeää säilyttää tasapuoliset elinolosuhteet. Näillä alueilla julkisten kulkuyhteyksien käyttäminen on usein käytännössä mahdotonta, koska yhteyksiä ei ole. Elinolosuhteiden säilyminen tulee turvata syrjäseuduilla, joiden asukkailla omien kulkuvälineiden käyttäminen on välttämätöntä. Arktisen politiikan strategian myötä on tultava muutoksiin sopeutumisen turvaavia konkreettisia tukimuotoja. On tärkeää, että esimerkiksi polttoaineen hinnan korottaminen ei vaikuttaisi negatiivisesti syrjäseuduilla asuvien elämään ja että arktisella alueella Lapissa ja saamelaisten kotiseutualueella asuminen olisi mahdollista edelleen mahdollisten muutosten jälkeen.

Saamelaisten ilmastopaneelin perustaminen tärkeä tavoite. Ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat näkyviä saamelaisten kotiseutualueella. Suojelualueet eivät yksin ole riittävä keino alueiden turvaamiseen, sillä mikäli ilmastonmuutos ei hidastu, se muuttaa luontoa pysyvästi.

On hyvä, että strategiassa nostetaan esiin perinteinen tieto tutkimustiedon rinnalle. Merkille pantavaa on, että luonnoksessa ei mainita keräilyä, joka kuitenkin mainitaan perustuslaissa saamelaisen kulttuurin ilmenemismuotona.

Strategisena toimenpiteenä esitetty edistetään arktista ruokaturvaa muuttuvassa ilmastossa turvaamalla paikallisten elinkeinojen jatkuminen, erityisesti poronhoidon jatkuminen on tärkeä toteuttaa.

Myös strategisena toimenpiteenä esitetty vahvistetaan luonnonvaraelinkeinojen (metsä-, maa-, kala- ja riistatalous sekä poronhoito) varautumista tuhoriskeihin sekä niiden seurannan kehittämistä, kuten metsäpalojen sekä tautien ja tuholaisien seuranta- ja ennakkovaroitusjärjestelmät on tärkeä toteuttaa.

Luonnonvaraelinkeinojen säilyminen tulee turvata. Elinkeinojen edistämiseen tulee kiinnittää huomiota. Muuttuvassa ympäristössä omavaraisuuden edistäminen on tärkeää, sillä se turvaa luonnon kestävästä käytön.

3. Painopistealue 2.1 Asukkaat, hyvinvoinnin edistäminen

Arktisella alueella on kiinnitettävä erityistä huolta alkuperäiskansa saamelaisten selviämiseen ja syrjäisten alueiden yhdenvertaisuuden edistämiseen. Selviämisen kannalta on oleellista, että elinolosuhteet turvataan. Saamelaisten kotiseutualueelle ei tule osoittaa raskaita, luontoa rasittavia suuria hankkeita. Tällaisia olisivat esimerkiksi kaivokset ja Jäämeren ratayhteys. Kilpailu arktisen alueen luonnonvaroista on kovaa. Tämä osaltaan lisää epävarmuutta alkuperäiskansojen oikeuksia ja perinteisten elinkeinojen harjoittamista kohtaan. Esimerkiksi paljon näkyvyyttä saanut Jäämeren

ratahanke aiheuttaa kolttalaisten alueen väestölle epävarmuutta ja erilaisia pelkoja tulevaisuutta koskien. Toteutuessaan ratahanke vaikuttaisi suoraan kolttalaisten alueella elämisen mahdollisuuksiin ja tätä kautta kulttuurin ja kielen säilymiseen.

Toimivat digitaaliset palvelut ovat tärkeitä syrjäseuduilla. Pitkien välimatkojen vuoksi asukkailla on tarve käyttää laajasti palveluita etäyhteyksin. Esimerkiksi digitaalisten sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttäminen tulisi turvata luomalla toimivia yhteysverkostoja.

Painopistealueen strategiset toimenpiteet ovat tärkeitä ja alkuperäiskansat on otettava huomioon niiden toteuttamisessa.

4. Painopistealue 2.2 Asukkaat, alkuperäiskansojen oikeudet

Painopistealueen kappaleissa tulee tuoda selkeämmin esiin myös Kolttien kyläkokous. Kolttien kyläkokous on kolttasaamelaisten perinteinen ja ikiaikainen itsehallintojärjestelmä. Kyläkokousjärjestelmä pitää sisällään kolttasaamelaisten kylien yhteiset kyläkokoukset, jotka ovat järjestelmän ylin päättävä elin, sekä kokouksissa kolmeksi vuodeksi kerrallaan valittavat kyläkohtaiset kolttaneuvostot. Kyläkokousjärjestelmää johtaa kolmen vuoden välein vaalilla valittava kolttien luottamusmies. Kolttien kyläkokous päättää kolttien elinkeinoja ja elinolosuhteita koskevissa laajakantoisissa tai periaatteellisissa asioissa. Kolttien kyläkokouksen toiminnasta säädetään kolttalaissa (253/1995), jonka tavoitteena on edistää kolttaväestön ja -alueen elinolosuhteita ja toimeentulomahdollisuuksia sekä ylläpitää ja edistää kolttakulttuuria.

Strategiassa tulisi ottaa huomioon, että Suomessa puhutaan kolmea eri saamen kieltä. Painopistealueen saamen käsityö eli duodji -termiä käytettäessä olisi hyvä käyttää tasa-arvoisesti kaikkia Suomessa puhuttuja saamen kieliä, koltansaameksi termi on *kiõtt-tuâjj*.

Painopistealueen strategiseen toimenpiteeseen vahvistetaan saamenkielistä ja saamen kielen opetusta sekä kielipesätoimintaa on lisättävä saamelaisista opettaminen. Saamelaistietoa tulisi lisätä kokonaisvaltaisesti oppiainekohtaisesti peruskoulujen opetukseen mm. saamelaisten historiasta, kulttuurista ja yhteiskuntajärjestyksestä sekä saamen kielistä. Saamelaistiedon lisääminen peruskoulujen opetuksessa vähentäisi ennakkoluuloja ja väärinkäsityksiä saamelaisiin liittyen.

5. Painopistealue 3.1 Osaaminen, elinkeinot

Strategiassa tuodaan hyvänä kehityssuuntana esiin matkailun kehittäminen massaturismista kestävämmän matkailun suuntaan. Tulevaisuudessa kestävämpi ratkaisu voisivat olla pienemmät yksiköt, joilla on mahdollisuus muuntautua poikkeustilanteissa.

Painopistealueessa pääkehittämissuuntana esiin tuodun kalanviljelyn sijaan arktisella alueella tulee edistää kalastuksen edellytyksiä ja markkinointia. Luonnonkalan varaan tulisi laskea pohjoisessa enemmän, tämä osaltaan edistäisi myös aiemmin esiin tuotua arktista ruokaturvaa.

6. Painopistealue 3 Infrastrukturi ja logistiikka

Painopistealueen yhteydessä esiin tuotu vaikutustenarvioinnin tekeminen on tärkeää suurten hankkeiden yhteydessä.

Tietoliikenneyhteyksien parantaminen arktisella alueella on tärkeää, koska se lisää yhdenvertaisuutta ja palveluiden saatavuutta. Huomiota tulisi kiinnittää kokonaisvaltaisesti syrjäisten seutujen tiedonvälityksen sujuvuuteen ja palveluverkostoon, sisältäen mm. toimivat tietoliikenneyhteydet sekä postin palvelut. Polttoaineveron korotuksia ei voida tehdä, ennen kuin arktisella alueella on realistista siirtyä uusiutuvaan vaihtoehtoon.

Harju Terhi
Kolttien kyläkokous